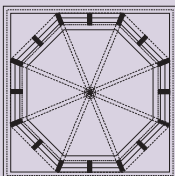

BALADE VESNE PARUN

Gradska knjižnica "JURAJ ŠIŽGORIĆ"

ŠIBENIK, 2022.

Balada prevarenog cvijeća, napisana na prigorskoj cesti, u slikarskoj interpretaciji Sanele Đurinec Raič

IMPRESSUM KATALOGA

NAKLADNIK: Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić" Šibenik | ZA NAKLADNIKA: Vilijam Lakić

AUTORI TEKSTOVA: Vilijam Lakić, Žarka Vujić, Morena Želja Želle | LIKOVNO OBLIKOVANJE: Tomislav Mrčić

SLOG I PRIPREMA ZA TISAK: Ovum | TISAK: Graford | NAKLADA: 200 | Tiskano u ožujku 2022.

ISBN 978-953-309-055-9

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001131063.

Katalog je ostvaren
uz financijsku potporu Grada Šibenika

STO GODINA OD ROĐENJA VESNE PARUN

Obilježavajući sto godina od rođenja Vesne Parun, Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ Šibenik, koja i sama slavi stoti rođendan, priredila je, u suradnji s Ogrankom Matice hrvatske u Šibeniku, Turističkom zajednicom Zlarin, Kulturnom udrugom Fotopoetika i Muzejom Prigorja, niz raznovrsnih programa posvećenih velikoj hrvatskoj pjesnikinji: izložaba, književnih razgovora, radionica, recitala...

Knjižnica će otisnuti i drugo izdanje njezine knjige *Kukljo, Mukljo, Tanana i Glog*, što ju je objavila u ediciji Lastovanja 1997. godine. To djelo, „stihovani roman za djecu“, kako ga je nazvala, Vesna je posvetila otoku Zlarinu za svoj 75. rođendan. Taj prilog njezinu bogatom opusu bio je prilika da se djelatnici Knjižnice osobno upoznaju s njom kad je knjiga predstavljena u Krešimirovu Gradu. Knjižnici je tada darovala dva svoja akvarela, koja danas krase njezin prostor, a ponudila joj je i svoje erotske stihove (koje će kasnije objaviti u trima zbirkama), ali je Milivoj Zenić, tadašnji ravnatelj Knjižnice, zbog bojazni da javnost neće dobro primiti to da jedna knjižnica objavi „takvu“ literaturu, nakon kratkog dvojenja, tu ponudu odbio.

Zenić joj je ustupio osamsto primjeraka nove knjige, više od polovice naklade. Zatečena i dirnuta tom velikodušnom gestom, požalila se kako su je nakladnici dotad u pravilu zakidali, bilo da je riječ o honoraru bilo dijelu naklade. No, izvor njezina nezadovoljstva, razočaranja, pa i gorčine, bio je dublji jer se nadala da će druš-

tvo, pogotovo „oni na vlasti“, znati cijeniti, unatoč njezinu kritičkom i buntovnom karakteru, težinu njezina opusa. Iako bi o tome progovorila tek usput, ona je i tad pokazivala da je pjesnička duša: kad bi naizgled opušteno i smireno govorila o svakodnevnim stvarima – o politici, hrani, seksu, djetinjstvu, prirodi ... – iza prividne smirenosti zračila bi strastvena uronjenost u zbilju, jednako u onu jave koliko i u onu snova, koju je njezin *poiesis*, taj čudesni dar, napajajući se dubokom osjećajnošću, pretvarao u poetsko poimanje svijeta. Za nju klasične podjele na misaonu, ljubavnu, erotsku itd. poeziju nisu vrijedile: njezini su stihovi sjedinjavali, poput svjetlosti, koja u sebi sadržava sve dugine boje, ali i one nevidljive ljudskome oku, sve te dimenzije ljudske duše.

Po dubini misli i osjećaja i načinu na koji ih je iskazivala, njezine pjesničke tvorbe dosežu same vrhove pjesništva, ne samo europskoga, kako kritičari obično sude, već i svjetskoga. No, kako to obično bude kod onih koji duboko proživljavaju sve ono što im kotač života donosi, taj dar zna biti svojevrsno breme, čak i prokletstvo, poput Midina, s tom razlikom da je ona, umjesto u zlato, sve pretvarala u poetski govor. Stoga je njezin „Stari zov“ uvijek jednako nov: „Klonim se sretnih, jer je zavist isprazna, / i očajnih, jer me zbunjuje njihov jad. / Ah, neka nemoćne nade / ne uznemiruju moju dušu! / Možda ću ostaviti ljude / i vratiti se pustinjama.“ Ta refleksivnost, gotovo metafizička, i pronicavi duh stopljen s neizmjerom osjećajnom dušom morali su uroditi stihovima koji su po

Šibenska tvrđava, 1994.
gvaš, 19,5 × 28 cm

svojoj snazi jednaki Hölderlinovim, Rilkeovim ili Traklovim naprimjer, a često mi je u mislima i usporedba s još jednom pjesničkom veličinom: kao što je T. S. Eliot tromim ritmom recitirao, poput inkantacija drevnih žrečeva, stihove iz „Puste zemlje“, tako je i Vesna, jednako upečatljivim, sugestivnim tonom, poput duboke rijeke koja mirno i nezaustavljivo teče, kazivala svoje.

Vesnino dragocjeno blago zaslužuje da ga se barem u ovoj prigodi sjetimo; štoviše, vrijeme pokazuje da je na njezinoj strani: s njegovim se protokom njezina jedinstvena pjesnička, i ne samo pjesnička, ostvarenja razotkrivaju u punoj veličini.

Vilijam Lakić

SLIKARSKA BALADA VESNE PARUN

Vremenski i društveni trenutak u kojem se kreativno izražavamo iznimno utječe na naše uratke. Još prije sedam dana ideja je bila započeti ovaj kratki tekst osvještavanjem povezanosti Vesne Parun i Šibenika iz njene autobiografske proze *Noć za pakost*. No, danas, u jeku ratnih zbivanja na istoku Europe, moramo se vratiti tri desetljeća unatrag i započeti ga književničnim emotivnim reagiranjem tijekom 1991., kada je za zagrebačku aukciju namijenjenu prikupljanju sredstava za obnovu bombama oštećene katedrale sv. Jakova u Šibeniku i donirala dva svoja likovna rada – gvaš *Zlarsinski triptih* i pastel *Otok gori*.¹ Nažalost, taj je simbol njene spojenosti s *lijevim gradom podno Šubićevca*² nadjačao brojne druge, pa i one u pozitivnim okolnostima kakve su mogle pratiti njeno školsko doživljavanje grada oko Težačke 111, kasnije sudjelovanje na Međunarodnom dječjem festivalu i prvo pokazivanje grada Adnanu, zadnjoj ljubavi.

Istovremeno, detalj doniranja slikarskih uradaka za humanitarnu svrhu odmah može pojasniti kako je taj drugi vid njena stvaranja koji se počeo jače iskazivati tijekom zdravstvenih tegoba početkom 70-ih godina 20. stoljeća, imao i svoju pragmatičnu ulogu – brzo je mogao ostvariti financije, a koje je najčešće ulagala u objavljivanje knjiga u vlastitoj nakladi ili za olakšavanje egzistencije izvan institucija. Tako su književničini slikarski uradci doslovno razasuti Hrvatskom, dok su brojni ostali sačuvani zahvaljujući dvojici kulturnih djelatnika – publicistu Denisu Derku i višedesetljetnom pratitelju

Branku Pejnoviću. Odabir iz Zbirke Pejnović, koja je otkupljena za Muzej Prigorja u Sesvetama, pokazujemo sada u Šibeniku, dok smo iz Zbirke Derk posudili autoportret iz spomenutog ranog slikarskog djelovanja tijekom oporavka na Hvaru. Svim tim radovima i preslikama Parunove ukazujemo na raspon njene likovnosti – od ukrašavanja stana u zagrebačkoj Badelovoj 15 (nepovratno izgubljene unutrašnjosti za sve nas), preko brzih varijacija na temu riba i prikaza cvijeća u vazi, kompozicija s ljudskih likovima (često korištenih na ovitcima njenih knjiga) pa do likovno najvrjednijih ekspresionističkih interpretacija dragih dalmatinskih pejzaža.

Zaustavimo se na tren na potonjima. Slikala ih je, prema njenom svjedočenju, u Zagrebu – *(d)ok bi Adnan učio u svojoj sobi, slikala sam temperom masline i borove do iznemoglosti – zavičaj moj i njegov*,³ a prema filmskim zapisima, slikala ih je i u samoj prirodi, nekad i na obali mora uranjajući kist u vodu koju bi donio val. Vrhunce, pak, slikarskog vala osjećamo ne samo u ranom *Silasku u Maslinicu (Šolta)* iz 1971., nego osobito u *Šibenskoj tvrđavi i Zlarskoj obali* iz 1994. Parunova u njima koristi jednostavnija slikarska sredstva – tempere i gvaš (koristila je i pasteles), ali to čini sigurno, s poznavanjem njihovih datosti i ne bojeći se suprotstavljati boje izvan uobičajenih parova. Komponiranje prizora joj je jasno, slijedi bilo dijagonalne silnice bilo horizontalno uslojavanje. Bijela boja joj je važan gradbeni element, ali i zelena, plava, žuta i ljubičasta, boje iz njenih pjesama, primjerice iz *Smrt i jeka boja*

(objavljena 1969. u zbirci *Ukleti dažd*) i drugih. Slikala je u trenucima, kako je sama precizirala, *kada bi joj riječi pre-sahnule i mašta lutala prazninom*.⁴ Činila je to jednako kao i oblikujući stihove i prozu – ekspresivno i iskreno.

U Zagrebu, 26. veljače 2022.

Žarka Vujić

Zlarinska obala, 1994.
tempera, 28,5 × 40 cm

¹ Derk, D. Razgovor s Vesnom Parun iz „Hrvatskog rukopisa“. u:

Začarana čarobnica. Zagreb: vlast. nakl., 1993. Str. 12

² Parun, V. Noć za pakost. Zagreb: Matica hrvatska, 2001. Str. 86

³ Isto

⁴ Vesna Parun o Vesni Parun. u: Začarana čarobnica. Zagreb:

vlast. nakl., 1993. Str. 59

Silazak u Maslinicu (Šolta), 1971.
tempera, 29 × 20 cm

Rascvjetala voćka, 1994.
tempera, 32 × 20 cm

*Zlatan oblak
ponad mora
jedan korak
do tvog dvora
Mala voćko
pokraj mora
tiho cvjetaj
cvat svoj predaj
Branku... (Ž.)
Vesna (Škraba), 19. 2. 1995.*

Otok Šolta, 1992.
tempera, 22,5 × 33,5 cm

*Utihloj cvrčkovoj pjesmi moje majke
i Branku, čije me veselo
zviždukanje na nju potsijeća*
Vesna Parun, 4. 10. 1993.

Masline, 1994.
tempera, 30 × 38 cm

Ribe (3), 1998.
pastel, 20 × 29 cm

*Narode, usta otvori,
lokalni su
izbori!*
Vesna Parun, 17. 5. 2009.
Stubičke Toplice

SESVETSKA BALADA VESNE PARUN

Kad bismo na zemljopisnoj karti Hrvatske označili mjesta bez kojih je nemoguće tumačiti biografiju jedne od najvećih hrvatskih pjesnikinja, uz često spominjani Zlarin, Šoltu, Šibenik, Split, Zagreb i Stubičke Toplice, jednu od oznaka svakako bismo morali dodijeliti i Sesvetama. Jer, prije točno 75 godina, u ovom je malom mjestu nadomak Zagreba Vesna Parun dočekala objelodanjenje svoje prve zbirke pjesama – epohalnu zbirku *Zore i vihori* izdalo je 1947. godine Društvo književnika Hrvatske, pod uredničkim okom Gustava Krkleca i s naslovnicom Ede Murtića.

Crvena ženska torbica, MPS – 5564

U hrvatskom je javnom prostoru podatak o boravku pjesnikinje u Sesvetama donedavno bio slabo poznat; njegovu afirmaciju, ali i istraživanje sesvetske biografije Vesne Parun potaknuo je jedan muzejski predmet – damska torbica boje crvene poput jadranskih koralja koja je kao dar stigla u Muzej Prigorja s podatkom da je, uz par crvenih cipela, kupljena od Vesne Parun u Sesvetama početkom 50-ih godina 20. stoljeća.

O sesvetskom dijelu svog života ponešto je ispričala i sama pjesnikinja pa je tako u njezinim razgovorima s novinarima ostao zabilježen podatak da je ovamo stigla poluteretnim vlakom u rano snježno proljeće ratne 1942. godine. Vesna je tada imala dvadeset godina, a s cijelom obitelji doselila se iz rodne Dalmacije jer je njezin otac dobio posao u sesvetskoj Općini smještenoj u kuriji Zagrebačkog kaptola (u kojoj je danas Muzej Prigorja). U svojoj autobiografskoj prozi zapisala je da je obitelj Parun živjela u pocrnjeloj prizemnici koja joj se činila poput babarogina zamka, no nije spomenula gdje se ta kuća u Sesvetama nalazila. U otkrivanju lokacije pomogao je jedan od njezinih tadašnjih susjeda, animator Branko Ilić – zahvaljujući njegovom sjećanju i crtežima saznali smo da se kuća u kojoj su živjeli Parunovi nalazila u središtu Sesveta, tek nekoliko koraka udaljena od zgrade današnjeg Muzeja. Već potkraj 50-ih godina skromna je kuća bila srušena, a na njezinu je mjestu, kao da je čarolija pje-

sništva ostala prisutna, kasnije niknula zgrada u kojoj je danas Knjižnica Sesvete, ustanova posvećena majstorima misli i jezika i njihovim štovateljima!

U sesvetskim ratnim godinama obitelj Parun zadesila je tragedija – Vesnin stariji brat Mirko pridružio se u Ivanjoj Reci partizanima i nije se nikad vratio iz rata. Gubitak brata bio je jedno od Vesninih najbolnijih životnih iskustava; prema vlastitim svjedočenjima, iščekujući Mirkov povratak, na sesvetskim je cestama napisala poznatu pjesmu „Mati čovjekova“. Uz spomenutu, i velik broj drugih pjesama iz zbirke *Zore i vihori* sigurno je nastao u Sesvetama, tako i ona za koju je sama pjesnikinja napisala: „**Baladu prevarenog cvijeća**“ na prigorskoj napsah cesti”.¹ Balada se smatra antologijskim djelom hrvatskog pjesništva. Zbirku *Zore i vihori*, zbog koje je Vesna potkraj četrdesetih godina 20. stoljeća doživjela oštre napade kojima joj je pripisana dekadencija i odstupanje od politički diktiranog ideološkog i estetskog koncepta, književna kritika danas smatra „prekretnicom u poratnom hrvatskom pjesništvu i najranijim izrazitim odklonom od socrealističke poetike”.² Kako umjetnost izrasta iz autorova bića, nimalo ne čudi da se njezini sesvetski suvremenici Vesne i danas sjećaju kao osobe slobodne od društvenih okova.

Morena Želja Želle

Zore i vihori, DKH, Zagreb, 1947.

¹ Hrvatski državni arhiv, fond HR-HDA-1755 – Parun Vesna, kutija 45, 9. Slikarstvo, 9.1. Slikarstvo Vesne Parun:

7. izložba Čakovec, 24. 11. 1995.

² Parun, Vesna. *Hrvatski biografski leksikon*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno

7. 3. 2022. <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=11885>

POPIS IZLOŽAKA

Vesna Parun, Autoportret, 1970., akvarel, 40,5 x 28,5 cm, privatno vlasništvo

Vesna Parun, Bor moga djetinjstva, 1992., gvaš, 20 x 29 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Masline, 1994., tempera, 30 x 38 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Otok Šolta, 1992., tempera, 22,5 x 33,5 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Pejzaž, pastel, 13 x 15 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Rascvjetala vočka, 1994., tempera, 32 x 20 cm

Vesna Parun, Ribe (1), 1998., pastel, 20 x 28 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Ribe (2), 2003., gvaš, 17 x 17 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Ribe (3), 1998., pastel, 20 x 29 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Ribe, Branku 2003., akvarel, 18 x 20 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Silazak u Maslinicu (Šolta), 1971., tempera, 29 x 20 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Šibenska tvrđava, 1994., gvaš, 19,5 x 28 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Tri gracije, kombinirana tehnika, 40 x 28 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Zlarinska obala, 1994., tempera, 28,5 x 40 cm, Muzej Prigorja

Vesna Parun, Žensko lice, 1971., tempera, 35,5 x 24,5 cm, Muzej Prigorja

Zlata Vucelić, Vesna Parun i mačak Džingiskan, crno-bijela fotografija,

48 x 37 cm, godina nepoznata, Muzej Prigorja

Branko Ilić, Bez naziva, crtež, 29,7 x 42 cm, 2018., Muzej Prigorja

Branko Ilić, Sesvete, crtež, 29,7 x 42 cm, 2018., Muzej Prigorja

Branko Ilić, Sesvete II, crtež, 29,7 x 42 cm, 2018., Muzej Prigorja

Branko Ilić, Prvi ruski autobus, crtež, 6,9 x 13,8 cm, 2018., Muzej Prigorja

Zdenka Pozaić: Tiha pjesma, grafička mapa 44 x 34 cm,

Mladost, Zagreb, 1986., Muzej Prigorja

Crvena ženska torbica, zamjenska koža, vrijeme nastanka: između 1930. i 1940.,

mjesto nastanka: nepoznato; dar Nade Kičić, Muzej Prigorja

Knjige Vesne Parun iz fundusa Gradske knjižnice "Juraj Šižgorić" Šibenik

Sanela Đurinec Raič, Balada prevarenog cvijeća, tisak na tekstu,

razne dimenzije, 2020., Muzej Prigorja

Balada prevarenog cvijeća, napisana na prigorskoj cesti, u slikarskoj interpretaciji Sanele Đurinec Raič

IMPRESSUM IZLOŽBE

Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić" Šibenik, Poljana 6, 18. ožujka – 12. travnja 2022.

ORGANIZATORI: Muzej Prigorja i Gradska knjižnica "Juraj Šižgorić" Šibenik

AUTORICE IZLOŽBE: Žarka Vujić i Morena Želja Želle

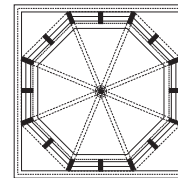
SURADNICA: Zdenka Bilušić

LIKOVNI POSTAV: Žarka Vujić i Morena Želja Želle

TISAK: Pozor | POSUDITELJ: Denis Derk

Izložba je ostvarena
uz financijsku potporu Grada Šibenika

MUZEJ PRIGORJA

Autoportret, 1970.
akvarel, 40,5 × 28,5 cm

Hrvatska pjesnikinja Vesna Parun rođena je 10. travnja 1922. godine na otoku Zlarinu. Prvu zbirku pjesama *Zore i vihori* objavila je 1947. godine. Do svoje smrti 2010. u Stubičkim Toplicama priredila je preko pedeset izdanja zbirki pjesama za odrasle i djecu, knjiga eseja te autobiografske proze. Slikarstvo ju je zanimalo od ranog djetinjstva, no intenzivnije je počela slikati početkom 70-ih godina 20. stoljeća iza majčine smrti. Prvo javno izlaganje radova priredila je 1985. u jednom salonu šešira u Zagrebu, no izložbu iduće 1986. godine u INI, smatraju njenom prvom autorskom, a zadnjom *Ribe koje se ljube* u Studiju Račić 2009. godine. U istom razdoblju Vesna Parun napisala je čitav niz predgovora ili tekstova koje je čitala na otvorenjima izložaba drugih umjetnika, među kojima ističemo Zlatu Vucelić, Zdenku Pozaić, Nives Kavurić Kurtović, Marija i Žanu Tomas, Marijana Kolesara, Vatroslava Kuliša itd. Njeni crteži i slike prisutni su i na brojnim naslovnica njenih knjiga. Dobri poznavatelji tvrde kako bi s lakoćom završila i Akademiju likovnih umjetnosti i djelovala kao likovna umjetnica da je to željela.